

Szinyei

Szinyei Merse Pál 1845. július 4-én született Szinye-Újfalun, a családi birtokon. Apja Szinyei Merse Félix al-, majd főispán lett: a festő gazdag, nemes családban nőtt fel. Ez a szilárd anyagi háttér érződik későbbi művészetén is: nem a festésből él, nem létkérdés számára, hogy el tudja-e adni műveit. Így nem kellett alkalmazkodnia az éppen aktuális divathoz, akár azt is megtehetette, hogy évekig ne fogjon ecsetet.

Szülei felismerték hatalmas tehetségét, és - akkoriban szokatlan módon - nem gördítettek akadályt művészi fejlődése elé. Első mestere Mezey Lajos volt, kitől az arcképfestés technikáját sajátította el. Már 19 évesen, 1864-ben eljutott - sok magyar művészt követve - a müncheni akadémiára.

Szinyei az akadémián a szokásoknak megfelelően haladt a tanulmányokban: az első évét az "antik" osztályban töltötte, ahol a növendékek feladata gipszmásolatok rajzolása volt. A második évben már továbblépett: a számára oly kedves természetről készített tanulmányokat. 22 éves korára eljutott régi álma kapujába: Wagner Sándor tanítványa lett, ahonnan bevásztották Karl Pilotik osztályába.

Ezidőtájt született művei az akadémia szellemiségét tükrözik: Mitológiai témák, kevéssé alakos, panteisztikus kompozíciók. Az akadémiai évek legjelentősebb alkotása a Faust-sorozat. Bár korán felismerte, hogy az akadémia merev szemlélete nem egyeztethető össze fogékony, derűs életszeretetével, természet-iránti vonzódásával, mégis tisztelte az ott tanító mestereket, tudta, hogy a festés technikáját sehol máshol nem sajátíthatja el jobban. A tanulévek alatt érdeklődése mindjobban a napfény ábrázolása felé fordult.

Munkásságával a magyar realiztikus festészet egy merőben új ágát teremtette meg. Míg Munkácsy és Paál László a barbizoniak első nemzedékéhez - tehát a múlthoz fordult, addig Szinyei a barbizoniak második generációja által hirdetett új irányvonalhoz, ezzel "előkészítve" a magyar impresszionizmust. Őt tekinthetjük az első világviszonylatban modern magyar festőnek, aki lemaradás nélkül követte az európai irányzatokat. Azonban a kor Magyarországon nem ez volt az elfogadott stílus, értetlenség, kritika fogadta műveit, csak a XX. század elején ismertek rá képein a fiatal impresszionisták törekvéseik teljesülésére.

A XIX. század hetvenes éveiben volt pályája csúcán. Ekkorra teljesebben ki a rá oly jellemző stílusjegyek: a természet nagyszerűségét hangoztató vidám, világos színei, levegő-ábrázolása. Szinte összes ezidőtájt alkotott fejstményének témája a természet és az emberi lélek kettőssége és harmóniája. Újszerű, modern természet-ábrázolási technikájával, plein air képeivel, a mindennapi életből vett merész távaválasztásával, az európai festők élvonalába küzdötte fel magát. Erről tanuskodik a Ruhaszárítás, A hinta, de a Gesztenyefa is.

1872-ben visszatért Münchenbe, és Benczúr Gyula műtermében hozzáfogott főműve, a Majális megfestéséhez. A Majális a magyar plein air festészet előzményének tekinthető, bár

Szinyei nem a "szabad ég alatt", hanem műteremben festette. A képen művészetének összes meghatározó jegyét megfigyelhetjük: a napfény csodálatos megjelenítése; optimizmust, derűt sugárzó színek. Éppen e jellemzője volt a legtöbb kritika oka: a nagyközönség közönségesnek, semmitmondónak találta látványvilágát.

A fű zöldje, az ég kékje, a virágok tarkasága mind-mind az élet vidámságát sugározza. A kép "véletlenszerű" megoldásaiban sok tudatosságot fedezhetünk fel: a helyszínválasztással Szinyei elérte, hogy a domboldal fűvének zöldje szinte az egész képen jelen legyen, így kihangsúlyozva a természet legfontosabb színét. Az emberalakok elhelyezése is tudatos: bár csoportjuk a kötöttségek hiányát, apillanat nagyszerűségét tükrözi, mégis a kép átlójához igazodva láthatjuk őket. Az emberekben semmi "emelkedettség" nem fedezhető fel, ők "egyszerűen" boldogok. A borosüvegért lenyúló alak annyira természetes, szinte már komikus. A tájképi rész és az alakok arányának helyes megválasztásával, a színeken alapuló atmoszférikus hatással megvalósította azt, amire egész életében törekedett: megalkotta a természet, a levegő és az ember tökéletes harmóniáját.

Azonban Szinyei nem követte az európai festészetnek az impresszionizmus felé haladó irányvonalát. Visszatért a család jernyei birtokára, és megfestette felesége egészalakos portróját *Lilaruhzás nő* címmel. De itt már felbomlott az ember és a természet egyensúlya. Kudarcai és a Majálisért kritikák hatására visszavonult, és csak kisebb akadémisztikus képeket festett.

1896-ban a Műcsarnokban rendezett milleneumi kiállításon aztán a Majális hatalmas sikert aratott. Ettől kezdve kitüntetésekkel, megrendelések egész sorával büszkélkedhetett. 1905-ben kinevezték a Képzőművészeti Főiskola igazgatójának, képviselőnek is megválasztották. Jernyén érte a halál 1920. február 2-án.

Forrás

Aradi Nóra: A művészet története Magyarországon Gondolat, Budapest, 1983.

Fülöp Lajos: Magyar művészet Corvina, Budapest, 1976.

Lázár Béla dr.: Szinyei Merse Pál Athenaeum, Budapest, 1913.

Pátzay Pál: Szinyei Merse Pál Officina, Budapest, 1944.

Rajnai Miklós: Szinyei Képzőművészeti Alap, Budapest, 1953.

Zádor Anna: Művészeti Lexikon Akadémiai, Budapest, 1968.

Molnár Csaba